

אווירה למיזוג

מיזוג תאגידים כמנוף ליציאה מהמשבר: היבטים כלכליים ויתרונות מס

◀ רן כהן

המשבר הכלכלי העולמי שהחל בארה"ב, עומד להשפיע גם על המשק הישראלי. ואולם, תאגידים וחברות אשר יכללו את צעדיהם בתבונה תוך כדי התייעלות כוללת, יכולים אף לצאת ממנו מחוזקים.

בתקופות של מיתון ישנו גידול במספר המיזוגים שמבצעים תאגידים, בעוד בתקופות של שגשוג ופריחה ישנו גידול במספר הפיזוליים. עם זאת, ישנם גם חריגים.

על מנת לשרוד במשבר, תאגידים נדרשים להביא להתייעלות, בדרך של צמצום וחיסוך כון בהוצאות, צמצום כפילויות והגדלת ההון העצמי לשם קבלת אשראי בנקאי ולשם גיוס הון. אחת הדרכים העיקריות להתייעלות כזו היא מיזוג לפי הפרק הראשון לחלק השמיני לחוק החברות, התשנ"ט-1999.

כלל, מיזוג תאגידים נחשב כאירוע חייב במס לפי הוראות פקודת מס הכנסה בשני מישורים עיקריים: במישור החברות המערביות את פעילותן לחברה הקולטת (החברה השורדת), ובמישור בעלי המניות המחליפים את אחזקתם למניות החברה הקר לטת. ישנם מקרים חריגים, בהם יכול לחול חיוב במס גם לפי חוק עידוד השקעות הון, התשי"ט-1959 ו/או לפי חוק מיסוי מקרקעין, התשכ"ג-1963.

חלק 2 לפקודה (הידוע בכינויו "חוק המיזוגים והפיזוליים") מאפשר בתנאים מסוימים לבצע את המיזוג בפטור ממס¹. זהו חוק יחסית ישן², אשר עבר מספר תיקונים וסביר להניח שיתוקן אף בעתיד לאור כוחות השוק ותנאי בארץ ובחו"ל, ועל בסיס הניסיון הרב שנצבר בתחום.

מטרתו של חוק המיזוגים והפיזוליים, כנאמר בדברי ההסבר, היא "ליצור תנאים נוחים לביצוע שינויי מבנה עסקיים **שיביאו להתייעלות גופים** המשתתפים בתהליך **ויתרמו לצמיחה כלכלית במשק**, תוך כדי דחיית תשלום המס עד למועד מכירת הנכס" (ההדגשות אינן במקור).

רשימה זו עוסקת ביתרונות המיזוג, הן מבחינה עסקית וכלכלית והן מבחינת יתרונות המס, באפשרויות המיזוג בפטור ממס, במועד בו ניתן לבצע מיזוג ובתנאים לקבלת הפטור מרשות המיסים. יש לתכנן מהלך זה בקפידה, ומומלץ ברוב המקרים לקבל פרה-רולינג לפני ביצועו.

יתרונות המיזוג

מיזוג יכול להתבצע בין תאגידים קשורים (חברת אם ובת ו/או בנות, חברות אחיות וחברות בשליטה משותפת) – "מיזוג בתוך הבית" או בין תאגידים הקשורים בתחום הפעילות (יצרן וספק, מתחרים וכדומה) – "מיזוג מחוץ לבית". בשני המקרים יש למיזוג יתרונות רבים.

◀ התייעלות וחיסכון בהוצאות, לרבות הוצאות הנהלה וכלליות (מטה, שיווק ופרסום), שכר, תקורה, הקטנת עלויות בתחום המערך הכספי והחשבונאי, הוצאות משפטיות והוצאות מימון ובנקים. כמו כן, המיזוג יביא לצמצום כפילויות בתקנים.

◀ גיוס הון ואשראי בנקאי – במיזוג בתוך הבית, איחוד הפעילות העסקית והכלכלית לחברה אחת יפשט את המבנה המשפטי של הקבוצה, דבר שיקל ויזיל את גיוס ההון משוק ההון, ממשקיעים פרטיים, מבנקים ומגופים מוסדיים אחרים, מהסיבות הבאות:

המבנה המשפטי לאחר המיזוג יקל על

הצגת הקבוצה למלווים פוטנציאליים (ועדות אשראי של גופים מממנים, למשל), לעומת רמת המורכבות של פיצול הפעילות העסקית לישויות משפטיות נפרדות.

המבנה המשפטי לאחר המיזוג ישפר את טיב הבטחונות שהחברה הממוזגת תהיה מסוגלת להעמיד לנושים, למשל בעסקאות אשראי.

המיזוג יביא להגדלת ההון העצמי של החברה הקולטת וייצור פלטפורמה נוחה להנפקה עתידית שלה.

◀ סינרגיה: ניהול ותפעול מאוחדים של עסקי החברות, כאשר פעילות האחת משלימה את פעילות האחרת, ייצור סינרגיה שתוריד עלויות, תיעל ותפשט את המצב התפעולי, וכמובן תיצור ערך מוסף לפעילות הגוף הממוזג (בעיקר "במיזוג מחוץ לבית").

◀ יתרון לגודל בתחומים רבים, לרבות קבלת אשראי, אפשרויות חדשות להתמורדות במכרזים גדולים בארץ ובחו"ל (בעיקר "במיזוג מחוץ לבית" כדוגמת מיזוג חברות מתחרות).

◀ צמצום תחרות – הצעת מחירים אטרקטיביים יותר ללקוחות הקיימים וגיוס לקוחות חדשים וגדולים יותר. כי יתרון זה עלול לפגוע בתחרות במשק, ולכן במקרים מסוימים יש לבקש את אישור הממונה על ההגבלים העסקיים.

◀ מתן פתרון כולל ללקוח, בעיקר "במיזוג מחוץ לבית". החברות משלימות זו את זו, שותפות בידע וטכנולוגיה והלקוח מקבל פתרון כולל לדרשותיו. לדוגמה: חברת הכבלים מעניקה "מוצרים שלובים" הקשורים בשידורי טלוויזיה ורדיו, משחקי מחשב, קניות, שירותי אינטרנט ושירותי טלפון תוך ניצול מאגר הלקוחות הקיים.

◀ יתרונות מס, ביניהם אפשרות קיזוז הפסדים (בתנאים מסוימים ובמגבלות

רו"ח רן כהן, לשעבר מנהל מחלקת מיזוגים ורכישות ברשות המיסים

התנאים לקבלת הפטור

התנאים המזכים בפטור ממס למיזוג מתחל-קים לאלו שיש לעמוד בהם לפני המיזוג, כמו יחסי הגודל בין הצדדים וזהות החברה הקור-לטת ("תנאי סף"), ולאלו שיש לעמוד בהם במהלך התקופה הנדרשת, כגון איסור מכירה והמשך פעילות. ואלו עיקריהם:

1. מטרת המיזוג: החברות מבקשות להתמזג לתכלית עסקית וכלכלית, כאשר המטרה העיקרית היא ניהול ותפעול מאוחד של עסקיהן. הימנעות ממס או הפחתת מס בלתי נאותה אינן מהמטרות העיקריות של המיזוג.

2. המשכיות הפעילות הכלכלית הקיימת בתאגידים השותפים למיזוג ואחזקה ברוב הנכסים הקבועים המשמשים לאותה פעילות בתקופה הנדרשת. תנאי זה ממחיש

המניית ומישור החברות המעבירות. במישור בעלי המניות: העברת המניות בחברות המעבירות וביטולן מהווה "מכירה" כהגדרתה בסעיף 88. החוק דוחה את החיוב במס עד למימוש המניות שיוקצו בקולטת.

במישור החברות המעבירות: העברת נכסי הון ונכסי מקרקעין חייבת במס רווח הון, מס שבח ומס רכישה (בקולטת). כמו כן, על העברת מלאי חלות הוראות סעיף 85. החוק דוחה את החיוב במס עד למימוש הנכסים והמלאי בידי הקולטת.

חוק המיזוגים והפיצולים מעניק פטור ממס למהלך המיזוג, אך מדובר בדחיית אירוע המס לעתיד ולא בפטור של קבע. בכך מיושם עיקרון רציפות המס, אשר עובר כחוט השני לכל אורך פקודת מס הכנסה וחוקי המס האחרים.⁷

(החוק), דוח מאוחד לחברות גם אינן נחשבות לחברות תעשייתיות לפי חוק עידוד התע-שייה (מיסים), התשכ"ט-1969, יתרונות מס הקשורים בחוקי העידוד ובמיסוי בינלאומי.

המסגרת החוקית

ישנן שתי אפשרויות עיקריות למיזוג תאגי-דים לפי הוראות פקודת מס הכנסה. האחת היא מיזוג סטטוטורי, בו כל הנכסים וההת-חייבויות של חברה אחת או מספר חברות ("החברות המעבירות") לחברה אחרת ("החברה הקולטת") וחיסול המעבירות ללא פירוק, בהתאם לצו פירוק שניתן ע"י ביהמ"ש או לפי הפרק הראשון בחלק השמיני לחוק החברות, התשנ"ט-1999.³

השנייה היא החלפת מניות, בה מוע-ברות לפחות 80% מהזכויות בחברה אחת או מספר חברות בתמורה למניות בחברה האחרת (הקולטת). סקירה זו תתמקד במי-זוג הסטטוטורי, בו שורדת חברה אחת המר-זוג את הפעילויות שהיו בכל החברות. במי-לים אחרות: מבוצע מיזוג מלא, המווה מנוף ליציאת הגוף הממוזג מהמשבר הכלכלי ומצוקת האשראי.

מועד המיזוג לפי הפקודה הוא תום השנה שבה חל המיזוג, ובלבד שלא יקדם לאסיפות הכלליות של בעלי המניות בחברות המת-מזגות,⁴ משום שבמרבית החברות הדוחות הכספיים ודוחות ההתאמה לצרכי מס ערו-כים ומבוקרים ל-31 בדצמבר. התוצאה היא, שטכנית ניתן לבצע מיזוג רק בתום שנה.⁵ לפיכך, תאגידים המעוניינים לבצע מיזוג, חייבים להזדרז ולהגיש בקשה לרשות המי-סים עד 31.12.2008, אחרת יאלצו לחכות עד 31.12.2009.

לקביעת מועד המיזוג ישנה משמעות רבה, הואיל וממועד זה חלה "תקופת מגב-לות" (לרוב בת שנתיים),⁶ לפיה חלות מגב-לות על החברה הקולטת ועל בעלי הזכויות בה לאחר מהלך המיזוג ("התקופה הנדרשת").

הפטור ממיסים כדחיית אירוע מס

חוק המיזוגים והפיצולים מעניק פטור ממס למיזוג בשני מישורים עיקריים – מישור בעלי

מיזוג מביא להתייעלות וחיסכון בהוצאות ולצמצום כפילויות בתקנים. במיזוג בתוך הבית, איחוד הפעילות העסקית והכלכלית לחברה אחת יפשט את המבנה המשפטי של הקבוצה, דבר שיקל ויזיל את גיוס ההון משוק ההון, ממשקיעים פרטיים, מבנקים ומגופים מוסדיים אחרים

את הצורך במיזוג בין תאגידים הקשורים מבחינה עסקית, אשר ישתמשו במשותף בנכסיהם היצרניים⁸.

3. התמורה להעברת הפעילות מהחברות המעבירות – בעד העברת הנכסים וההתחייבויות מהחברות המעבירות לחברה הקולטת יוקצו לבעלי המניות במעבירות מניות שוות זכויות בהתאם לחלקם היחסי בכלל הזכויות במעבירות, ולא תינתן תמורה נוספת ע"י הקולטת או ע"י כל אדם אחר, בין במישרין ובין בעקיפין.

4. הקצאת הזכויות לבעלי המניות בחברות המעבירות תהיה לפי יחסי שווי שוק וכך תימנע קבלת "תמורה סמויה".

5. החברה הקולטת היא תושבת ישראל או חברה תושבת חוץ אם אושרה ע"י המנהל. המטרה: לשמור על עקרון רציפות המס ולמנוע נוע בריחת מס מישראל.

6. יחסי הגודל. החוק מגביל את מספר החברות שהן צד למיזוג לעשר חברות לכל היותר (כדי לשמור על הזיקה וההשפעה של בעלי המניות גם לאחר המיזוג). יש לעמוד ביחסי גודל של 1:4 בין החברות, ובמקרים חריגים באישור מנהל רשות המיסים – ביחסי גודל של 1:9 על פי התקנות מכוח החוק. יחסי הגודל נועדו להבטיח שהמיזוג יהיה אפקטיבי ושהניהול של הגוף הממוזג יהיה משותף, להבדיל מרכישת פעילות או שליטה.

7. המשכיות הבעלות במניות החברה הקולטת. כל אחד מבעלי הזכויות בחברות יחזיק בתקופה הנדרשת בכל הזכויות שהיו לו בחברה הקולטת מיד לאחר המיזוג. נראה שמטרתו היא לשמור על הבעלות בגוף הממוזג בידי אותם בעלי המניות, כהוכחה שהמיזוג בוצע לשם ניהול משותף ומאוחד של העסקים ולא למימוש מיידי.

מדובר בתנאי קשה מאוד, אשר חוקק בשנות ה-90 כדי למנוע ניצול לרעה של חוק המיזוגים והפיצולים להפחתת מס (למשל: מיזוג לחברה ציבורית שמכירת מניותיה בעבר לא חויבה במס כלל), ומן הראוי שרשויות המס ישקלו אותו מחדש בזהירות הראויה, לאור הניסיון הרב שנצבר והרפורמות הרחבות בדיני המס.⁹

על אף מגבלות תנאי זה, המחוקק מעניק מספר הקלות, כגון: מכירה חייבת של עד 10%

שבמסגרתו התווסף חלק 2ה, אשר החליף את סעיף 95.

3. נסיון העבר מלמד שהחל משנת המס 2000 (תיקון 123) מרבית המיזוגים בישראל בוצעו במתווה החלק השמיני לחוק החברות.

4. באסיפות אלו מאושר המיזוג.

5. בחוזר מ"ה 16/2002 נקבעו הקלות, לפיהן בתאגידים מסוימים יתאפשר מיזוג בסוף כל רבעון, כגון: חברה שמניותיה נסחרות בבורסה, חברת-בת שזכויותיה מוחזקות לפחות 12 חודשים לפני המיזוג בידי חברה שמניותיה נסחרות בבורסה, חברה עתירת מחקר ופיתוח שהגדרתה בתקנות מ"ה (שינויי מבנה של חברות עתירות מחקר ופיתוח) התשנ"ד-1994, וחברה אשר המשך פעילותה כעסק חי מוטל בספק אלמלא המיזוג.

6. במיזוג בדרך של החלפת מניות, יום המיזוג הוא יום החלפת המניות ותקופת המגבלות מתחילה במועד המיזוג ומסתיימת שנתיים מתום שנת המס שבה החל מועד המיזוג.

7. בנוסף לפטורים שלעיל, נקבעו פטורים בחוק מע"מ ופטור ממס בולים.

8. החוק מאפשר בתנאים מסוימים מכירה של הנכסים אשר לא תפגע בפטור ממס.

9. תיקון 132 ותיקון 147 לפקודה הקובעים על פי רוב שיעור מס אחיד על רווחי הון.

ממניות החברה הקולטת, הנפקה פרטית לצד ג' של עד 20% מהון מניות החברה הקולטת ("לאחר הכסף"), גיוס בבורסה, מכירה שלא מרצון, שרשרת מיזוגים, היפרדות בתנאים מסוימים ("מיזוג שכשל"), והכל בתנאי שבעלי הזכויות בקולטת מיד לאחר המיזוג לא יאבדו שליטה (51% מהון מניות החברה הקולטת).

אם תנאי הסף לא מתקיימים, לא ניתן לבצע מלכתחילה מיזוג בפטור ממס. אם בתקופה הנדרשת לא מתקיים אחד מהתנאים, מדובר בהפרה שמשמעותה חיוב במס רטרואקטיבית (לרבות ריבית והפרשי הצמדה), מאחר שלא ניתן לבטל את המיזוג שכן החברות המעבירות פורקו.

לסיכום: המיזוג יכול ליעיל תאגידי דים בתקופות של מיתון. יחד עם זאת, יש להיות ערים לתנאים המזכים את מהלך המיזוג בפטור ממס ולתכננו בקפידה, שכן מיזוג אשר חייב במס אינו כדאי כלכלית, בוודאי לא בתקופת מיתון, ולהשלימו עד 31.12.2008. ●

הערות

1. החוק מעניק הקלות במס המתבטאות בדחיית אירוע המס, הנובע מהעברת נכסים ופעילות לחברה קולטת, בהתקיים התנאים המנויים בו. העברת הנכסים במתווה חלק 2ה מעניקה פטור מהווא למעשה דחיית אירוע המס לפי הפקודה וחוק מיסוי מקרקעין. כמו כן, שיעור מס הרכישה בהעברת זכויות במקרקעין מופחת – 0.5% בלבד.

2. באוגוסט 1994 פורסם תיקון 94 לפקודה,